A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2017. április 26.*

„Tagállami kötelezettségszegés — Környezet — 92/43/EGK irányelv — A 6. cikk (3) bekezdése — A természetes élőhelyek megőrzése — A moorburgi (Németország) szénerőmű megépítése — Az Elba folyó folyásán, a szénerőműhöz képest feljebbi folyószakaszon elhelyezkedő Natura 2000 területek –A valamely terv vagy projekt által védett területekre gyakorolt hatások vizsgálata”

A C-142/16. sz. ügyben,

az EUMSZ 258. cikk alapján kötelezettségszegés megállapítása iránt 2016. március 9-én

az **Európai Bizottság** (képviselik: C. Hermes és E. Manhaeve, meghatalmazotti minőségben, kézbesítési cím: Luxembourg)

felperesnek

a **Németországi Szövetségi Köztársaság** (képviselik: T. Henze és J. Möller, meghatalmazotti minőségben, segítőjük: W. Ewer Rechtsanwalt)

alperes ellen

benyújtott keresete tárgyában,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: M. Ilešič tanácselnök, A. Prechal, A. Rosas, C. Toader (előadó) és E. Jarašiūnas bírák,

főtanácsnok: H. Saugmandsgaard Øe,

hivatalvezető: Illéssy I. tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2017. január 12-i tárgyalásra,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

* Az eljárás nyelve: német.

Ítéletet

1 Az Európai Bizottság a keresetével annak megállapítását kéri a Bíróságtól, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaság – mivel egy szénerőműnek a Hamburg (Németország) közelében található Moorburgban való megépítésének az engedélyezésekor nem végzett megfelelő és teljes hatásvizsgálatot – nem teljesítette a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43/EGK tanácsi irányelv (HL 1992. L 206., 7. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 102. o.; a továbbiakban: élőhelyirányelv) 6. cikkének (3) és (4) bekezdéséből eredő kötelezettségeit.

Jogi háttér

2 Az élőhelyirányelv első, negyedik és tizedik preambulumbekezdésének szövege a következő:

„mivel a környezet minőségének megőrzése, védelme és javítása, beleértve a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelmét – miként [az EUMSZ 191. cikk] megállapítja – a[z Unió] általános érdekében álló, alapvetően fontos célkitűzés;

[…]

mivel a tagállamok európai területén belül folyamatosan károsodnak a természetes élőhelyek, és egyre növekszik a súlyosan veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok száma; mivel a veszélyeztetett természetes élőhelyek és fajok a[z Unió] természeti örökségét képezik, és veszélyeztetettségük gyakran országhatárokon átívelő problémát jelent, uniós szintű intézkedésekre van szükség védelmük érdekében;

[…]

mivel alaposan meg kell vizsgálni minden olyan tervet vagy programot, amelynek jelentős hatása lehet a már kijelölt, illetve a jövőben kijelölendő területek védelmének célkitűzéseire.”

3 Az élőhelyirányelv 2. cikkének (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Az irányelvnek megfelelően hozott intézkedések célja a közösségi érdekeltségű [helyesen: jelentőségű] természetes élőhelyek, valamint vadon élő állat- és növényfajok kedvező védettségi helyzetének [helyesen: állapotának] fenntartása, illetve helyreállítása.”

4 Az élőhelyirányelv 6. cikkének (3) és (4) bekezdése a következőket írja elő:

„(3) Figyelembe véve az adott természeti terület védelmével [helyesen: megőrzésével] kapcsolatos célkitűzéseket, megfelelő vizsgálatot kell folytatni minden olyan terv vagy program [helyesen: projekt] hatásait illetően, amely nem kapcsolódik közvetlenül, illetve nem nélkülözhetetlen a természeti terület kezeléséhez, de akár önmagában, akár pedig más terv vagy program részeként valószínűleg jelentős hatással lesz [helyesen: tervvel vagy projekttel együttesen jelentős hatással lehet] arra. A természeti területre gyakorolt hatások vizsgálatának eredményét figyelembe véve, továbbá a (4) bekezdés rendelkezéseinek értelmében [helyesen: továbbá ha a (4) bekezdés másképp nem rendelkezik], az illetékes nemzeti hatóságok csak azután hagyják jóvá az érintett tervet vagy programot [helyesen: projektet], ha megbizonyosodtak arról, hogy az nem fogja hátrányosan befolyásolni az érintett természeti terület épségét, és miután – adott esetben – kikérték a lakosság véleményét is.

(4) Amennyiben a természeti területre gyakorolt hatások vizsgálatának kedvezőtlen eredménye ellenére valamely elsődlegesen fontos, társadalmi vagy gazdasági jellegű közösségi érdekre figyelemmel [helyesen: valamely nyomós közérdeken alapuló kényszerítő okra figyelemmel, ideértve a társadalmi

vagy gazdasági jellegű okokat is] – alternatív megoldás hiányában – mégis végre kell hajtani egy tervet vagy programot [helyesen: projektet], a tagállam minden szükséges kiegyenlítő intézkedést megtesz a Natura 2000 általános egységességének megóvása érdekében. A tagállam az elfogadott kiegyenlítő intézkedésekről értesíti a Bizottságot.

Amennyiben az érintett természeti terület elsődleges fontosságú természetes élőhelytípust foglal magában és/vagy veszélyeztetett faj élőhelyéül szolgál, kizárólag az emberi egészséggel, a közbiztonsággal vagy a környezet szempontjából elsődlegesen fontos előnyökkel kapcsolatos, továbbá – a Bizottság véleménye szerint [helyesen: a Bizottság véleményének kikérését követően] – a közérdek kényszerítő indokain alapuló szempontokat lehet érvényesíteni [helyesen: nyomós közérdeken alapuló kényszerítő okokra lehet hivatkozni].”

5 Az élőhelyirányelv hat mellékletet tartalmaz, melyek közül a II. melléklet címe „[Uniós] jelentőségű állat- és növényfajok, amelyek megőrzéséhez különleges természetmegőrzési területek kijelölése szükséges”.

A jogvita előzményei és a pert megelőző eljárás

6 A moorburgi szénerőmű Hamburg kikötőjében található, az Elba déli szakaszának déli partján, mely folyónak bizonyos halak – nevezetesen az élőhelyirányelv II. mellékletében szereplő folyami ingola (*Lampetra fluviatilis*), tengeri ingola (*Petromyzon marinus*) és lazac (*Salmo salar*) – vándorlási útvonalaként fontos szerepe van számos Natura 2000 terület tekintetében, amelyek megőrzési céljai kiterjednek ezekre a fajokra, és amelyek Geesthacht (Németország) duzzasztógátjához képest feljebbi folyószakaszon helyezkednek el. E területek Alsó-Szászország, Mecklenburg-Elő-Pomeránia, Szász-Anhalt, Brandenburg és Szászország tartományokban találhatók, e szénerőműtől hozzávetőlegesen 600 kilométerig (km) terjedő távolságban. A geesthachti duzzasztógát az Elba folyásán, a moorburgi szénerőmű és a Natura 2000 területek között helyezkedik el.

7 A moorburgi erőmű megépítésére vonatkozó engedélyt, melyet 2008. szeptember 30-án adtak ki, a vízre vonatkozó német jogszabályoknak megfelelően környezeti hatásvizsgálat (a továbbiakban: hatásvizsgálat) előzte meg. E vizsgálat megállapította, hogy az engedély megfelel a Natura 2000 területek megőrzési céljainak, tekintettel az üzemeltető azon kötelezettségvállalására, amely szerint ezen erőműtől hozzávetőlegesen 30 km-re, a geesthachti duzzasztógátnál létrehoz egy második hallétrát (a továbbiakban: hallétra), amelynek célja a halpéldányok tekintetében az említett erőmű hűtési mechanizmusának működése során bekövetkező veszteség kiegyensúlyozása, mely mechanizmus a moorburgi erőmű hűtése érdekében jelentős vízmennyiségek kiemelését feltételezi. Ezenfelül a hatásvizsgálat következtetése többfázisú felügyeletet is említ, melynek célja ezen intézkedés hatékonyságának az ellenőrzése.

8 A hatásvizsgálatot érintő két panaszt követően a Bizottság 2014. január 27-én felszólító levelet küldött a Németországi Szövetségi Köztársaságnak, melyben kifogásolta, hogy e tagállam megsértette az élőhelyirányelv 6. cikkének (3) és (4) bekezdését.

9 A Bizottság úgy vélte, hogy a hatásvizsgálat elégtelenül, mi több, rosszul határozta meg a moorburgi erőműnek a geesthachti duzzasztógáthoz képest feljebbi folyószakaszon elhelyezkedő Natura 2000 területekre gyakorolt hatásait. Egyrészt a Behörde für Stadtentwicklung und Umwelt der Freien und Hansestadt Hamburg (Hamburg Szabad és Hanza-város regionális településfejlesztési és környezetvédelmi hatósága, Németország) tévesen tekintette a hallétrát enyhítő intézkedésnek, és másrészt a hatásvizsgálat nem vette figyelembe az egyéb projektek hatásaival együtt halmozottan érvényesülő hatásokat.

10 A Németországi Szövetségi Köztársaság a 2014. április 11-i levélben vitatta a Bizottság által megfogalmazott kifogásokat, és azzal érvelt, hogy a hallétrát enyhítő intézkedésnek kell tekinteni.

11 A Bizottság 2014. október 17-én indokolással ellátott véleményt küldött a Németországi Szövetségi Köztársaságnak, melyben fenntartotta az élőhelyirányelv 6. cikke (3) és (4) bekezdésének a megsértésére vonatkozó kifogásait.

12 A Németországi Szövetségi Köztársaság a 2014. december 15-i levélben megerősítette a korábbi álláspontját.

13 A Bizottság, mivel úgy vélte, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaság nem teljesítette az élőhelyirányelv 6. cikkének (3) és (4) bekezdéséből eredő kötelezettségeit, 2016. március 9-én úgy határozott, hogy megindítja jelen keresetet.

A keresetről

Az első, az élőhelyirányelv 6. cikke (3) bekezdése második mondatának megsértésére alapított kifogásról

A felek érvei

14 A Bizottság az első kifogás keretében azt rója fel a Németországi Szövetségi Köztársaságnak, hogy megsértette az élőhelyirányelv 6. cikke (3) bekezdésének a második mondatát, mivel kiadta a 2008. szeptember 30-i engedélyt. A moorburgi erőmű az üzemeltetése negatív hatásokat gyakorol a geesthachti duzzasztógáthoz képest feljebbi folyószakaszon elhelyezkedő számos Natura 2000 területre. Konkrétabban az élőhelyirányelv II. mellékletében említett halak jelentős számban fognak elpusztulni a hűtővíznek a moorburgi erőmű szintjén való kiemelésekor.

15 Először is a Bizottság azzal érvel, hogy nem releváns, hogy a moorburgi erőmű a geesthachti duzzasztógáthoz képest feljebbi folyószakaszon elhelyezkedő Natura 2000 területeken kívül található. Ezen intézmény azzal érvel, hogy a halak elpusztulása önmagában nem sérti az élőhelyirányelv 6. cikke (3) bekezdésének második mondatát, de e rendelkezés megsértése megállapítható a halak pusztulásának a geesthachti duzzasztógáthoz képest feljebbi folyószakaszon elhelyezkedő Natura 2000 területek halállománya tekintetében jelentkező következményei alapján.

16 A Bizottság vitatja a hatásvizsgálat következtetését, amely nem állapítja meg, hogy a hallétra akadályozhatja vagy csökkentheti a moorburgi erőmű üzemeltetéséhez kapcsolódó negatív hatásokat, hanem csupán azt állítja, hogy az megfelelő módon ellensúlyozhatja ezeket a hatásokat oly módon, hogy az elpusztuló vagy sebesült halakon kívüli egyéb példányok számára lehetővé teszi a geesthachti duzzasztógáton való átjutást.

17 Ezenfelül a Bizottság álláspontja szerint e hatásvizsgálat nem felel meg a Bíróság azon ítélkezési gyakorlatának, amely a 2014. május 15-i Briels és társai ítéleten (C-521/12, EU:C:2014:330) alapul. Még ha a hallétra a vándorló halfajok állományát erősíthetné is, az nem teszi lehetővé a vándorló halak és a szaporodó halak populációjának a védelmét.

18 A Bizottság hozzáfűzi, hogy a 2008. szeptember 30-i engedély kifejezetten elismeri, hogy a geesthachti duzzasztógát melletti második hallétra létrehozásának a hatásai bizonytalanok.

19 Végezetül a Bizottság úgy véli, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaság által a 2011 és 2014 közötti évekre vonatkozóan szolgáltatott, azon előfeltevéseket érintő megállapítások és szakértői vélemények, amelyeken a hatásvizsgálat alapult, nem relevánsak, mivel azok az említett hatásvizsgálatot, valamint a 2008. szeptember 30-i engedélyt követően keletkeztek. A Németországi Szövetségi Köztársaság a hallétra esetleges hatékonyságának az alátámasztása céljából nem terjesztett elő bizonyítékot az érintett Natura 2000 területek állományait érintő változásokra vonatkozóan sem.

20 A Németországi Szövetségi Köztársaság vitatja az állítólagos kötelezettségszegést. Álláspontja szerint az élőhelyirányelv 6. cikke (3) bekezdésének első mondata értelmében nem áll fenn jelentős hatás. A 2008. szeptember 30-i engedélyhez vezető eljárás keretében lefolytatott hatásvizsgálat elemzési szakaszától kezdődően megállapított volt, hogy csupán csekély számú példány pusztulása várható.

21 E tagállam álláspontja szerint az, hogy a moorburgi erőmű hűtővizének a kiemelése miatt néhány, különböző halfajokból származó példány elpusztul, nem vonja maga után azon Natura 2000 területek élőhelyeinek az elpusztítását, amelyek ezen erőműtől többszáz kilométerig terjedő távolságra helyezkednek el. A tagállamok gyakorlatilag nem képesek arra, hogy bizonyos intézkedéseknek a Natura 2000 területekre gyakorolt valamennyi előrelátható hatását távolabbi területekre vonatkozóan megállapítsák.

22 A hallétra hatásait érintően e tagállam úgy véli, hogy a 2008. szeptember 30-i engedély megbízható módon biztosította azt, hogy az élőhelyirányelv II. mellékletében említett azon halak száma, amelyek a hallétra útján képesek felfelé haladni a folyón, ugyanolyan magas legyen, mint azon halak száma, amelyek a moorburgi erőműnél a hűtővíz kiemelése miatt elpusztulnak. Azok a halak, amelyek elpusztulnak, valamint azok a további halak, amelyek képesek felfelé haladni, nem különböznek a biológiai jellemzőiket tekintve, így a geesthachti duzzasztógáthoz képest feljebbi folyószakaszon elhelyezkedő Natura 2000 területeken a populáció változatlan.

23 Az élőhelyirányelv II. mellékletében említett halfajok tekintetében e tagállam úgy véli, hogy azok nem tartoznak ezen irányelv 6. cikkének a hatálya alá. Az élőhelyeknek az e cikkben előírt védelme keretében csupán a Natura 2000 területek megőrzési céljai meghatározóak, így az, hogy a megőrzési területen változatlan a populációs struktúra.

24 A Németországi Szövetségi Köztársaság tehát azzal érvel, hogy az engedély iránti kérelemről határozó hatóság a legkedvezőtlenebb forgatókönyv eseteiből indult ki, a hűtés folyamatos biztosítását ezenfelül a hallétra tényleges működésére vonatkozó bizonyíték feltételéhez kötve, amely bizonyítékot a 2011 és 2014 közötti években benyújtották. A 2014. január 15-i szakértői vélemény ugyanis azt mutatta ki, hogy az érintett halaknak csupán kis száma pusztul el, a többi a hallétrának köszönhetően feljut a védett területekre.

25 Ami a kockázatkezelést illeti, a Németországi Szövetségi Köztársaság azzal érvel, hogy a 2008. szeptember 30-i engedély kombinálja az előrelátó gondoskodás és a preventív megfigyelés elemeit oly módon, hogy olyan eljárásokat is magában foglal, amelyek a jövőre nézve az érintett fajok védelméhez szükséges mértékben korlátozzák a hűtővíz kiemelését.

26 A 2011 és 2014 közötti éveket érintő megállapítások és szakértői jelentések tekintetében a Németországi Szövetségi Köztársaság úgy véli, hogy azokat figyelembe kell venni a jelen kötelezettségszegés megállapítása iránti kereset értékeléséhez, mivel az indokolással ellátott véleményben meghatározott határidő 2014. december 16-án lejárt. Álláspontja szerint ezek a megállapítások relevánsak, mivel azokat a 2008. szeptember 30-i engedély megadásának az időpontjában rendelték meg, és így a hatásvizsgálat szerves részét képezik.

27 Az említett tagállam ugyanígy azt is hozzáfűzi, hogy a folyamatos hűtés üzemeltetését a hallétra hatékonyságára vonatkozó bizonyíték feltételéhez kötötték. E bizonyíték meglétét alátámasztották a 2011 és 2014 közötti években tett megállapítások. A kárnak a hallétrának köszönhető enyhítésére vonatkozó előrejelzések olyan előrejelzési modellen alapultak, amelyet két szakaszban hajtottak végre, nevezetesen egyrészt a projekt tervezéséből származó előrejelzések keretében, és az annak végső jóváhagyásából származó előrejelzések keretében, és másrészt a felügyeleten alapuló megállapítások keretében.

28 Végezetül a Németországi Szövetségi Köztársaság közli, hogy a hallétrát 2010 augusztusától üzemeltetik, de a vízkiemelés rendszeres tevékenysége csupán a felügyelet sikeres befejezése óta van folyamatban, azaz 2015 márciusa óta.

A Bíróság értékelése

29 Először is meg kell állapítani, hogy az, hogy az a projekt, amelynek a környezeti hatásvizsgálata vitatott, nem az érintett Natura 2000 területeken helyezkedik el, hanem azoktól jelentős távolságban, az Elba feljebbi folyószakaszán, semmilyen módon nem zárja ki az élőhelyirányelv 6. cikkének (3) bekezdésében előírt követelmények alkalmazhatóságát. Amint az ugyanis e rendelkezés szövegéből következik, az az általa előírt környezetvédelmi mechanizmust kiterjeszti „minden olyan terv[re] vagy program[ra] […], amely nem kapcsolódik közvetlenül, illetve nem nélkülözhetetlen a természeti terület kezeléséhez, de akár önmagában, akár pedig más tervvel vagy projekttel együttesen jelentős hatással lehet arra”.

30 A jelen ügyben a Bíróság előtti iratokból kitűnik, hogy a moorburgi erőmű hűtési mechanizmusa jelentős hatást gyakorolhat az élőhelyirányelv II. mellékletében említett, és az érintett Natura 2000 területeken védett halfajokra.

31 A német hatóságok által végzett hatásvizsgálat ugyanis megállapítja, hogy az élőhelyirányelv II. mellékletében említett érintett halfajok közül három példányainak a pusztulása, mely a moorburgi erőmű hűtővizének a vándorlási útvonalukon való kiemeléséhez kapcsolódik, hatással van e fajoknak az említett védett területeken való szaporodására. Ezen hatásvizsgálat konkrétan rámutat arra, hogy magas a kockázat az olyan nagy vándorló fajok tekintetében, mint a folyami ingola, a tengeri ingola és a lazac.

32 E hatásvizsgálatra tekintettel a német hatóságok az élőhelyirányelv 6. cikke (3) bekezdésének második mondata alapján a moorburgi erőmű megépítésére vonatkozó projektet csak azután hagyhatták jóvá, hogy „megbizonyosodtak arról, hogy az nem fogja hátrányosan befolyásolni az érintett természeti terület[ek] épségét[…]”.

33 Amint ugyanis a Bíróság megállapította, az illetékes nemzeti hatóságok csak akkor engedélyezhetnek valamely hatásvizsgálat tárgyát képező tevékenységet, ha megbizonyosodtak arról, hogy az nem jár az említett terület épségét veszélyeztető káros hatásokkal. Ez az eset akkor áll fenn, ha tudományos szempontok alapján nem marad semmilyen észszerű kétség a tekintetben, hogy ilyen hatások nem következnek be (lásd ebben az értelemben: 2016. november 8-i Lesoochranárske zoskupenie VLK ítélet, C-243/15, EU:C:2016:838, 42. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

34 Annak biztosítása érdekében, hogy a moorburgi erőmű megépítésére vonatkozó projekt nem veszélyezteti az érintett Natura 2000 területek épségét, a német hatóságoknak figyelembe kellett venniük az említett építési projekt részét képező védelmi intézkedéseket. E tekintetben az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az elővigyázatosság elvének az élőhelyirányelv 6. cikke (3) bekezdésének végrehajtásával összefüggésben történő alkalmazása az illetékes nemzeti hatóságtól többek között azt követeli meg, hogy vegye figyelembe az említett projekt részét képező, az esetleges közvetlen káros hatások elkerülését vagy csökkentését célzó védelmi intézkedéseket annak biztosítása érdekében, hogy a projekt nem veszélyezteti az említett terület épségét (2014. május 15-i Briels és társai ítélet, C-521/12, EU:C:2014:330, 28. pont, és 2016. július 21-i Orleans és társai ítélet, C-387/15 és C-388/15, EU:C:2016:583, 54. pont).

35 A jelen ügyben meg kell állapítani, hogy a Bíróság előtti iratokból az tűnik ki, hogy a vízkiemelés negatív hatásainak a kiküszöbölését célzó olyan egyéb intézkedéseken kívül, mint a halak összeterelése, áttelepítése és a moorburgi erőmű tevékenységének a csökkentése akkor, amikor az oxigéntartalom a halak számára meghatározó jelentőségű, a geesthachti duzzasztógátnál hallétra is elhelyezésre került.

36 E hallétra lehetővé teszi a vándorló halak állományainak az erősítését, mivel e fajok számára lehetőséget biztosít arra, hogy gyorsabban elérjenek az Elba középső vagy felső folyásán elhelyezkedő szaporodási területükre. Az állományok erősítése ellensúlyozza a moorburgi erőmű melletti veszteségeket, és emiatt az ezen erőműhöz képest feljebbi folyószakaszon elhelyezkedő Natura 2000 területek megőrzési céljai nem sérülnek jelentős mértékben.

37 A hatásvizsgálatból azonban az következik, hogy az nem tartalmaz végleges megállapításokat a hallétra hatékonyságára vonatkozóan, hanem annak a megállapítására szorítkozik, hogy e hatékonyságot csak többéves felügyelet erősítheti meg.

38 Meg kell tehát állapítani, hogy az engedély kiadásakor a hallétra – még ha a moorburgi erőmű felett elhelyezkedő Natura 2000 területek tekintetében közvetlenül okozott jelentős hatások csökkentését célozza is – nem tudja biztosítani a jelen ítélet 35. pontjában említett egyéb intézkedésekkel együtt, hogy kizárt legyen mindenfajta észszerű kétség azt illetően, hogy az említett erőmű az élőhelyirányelv 6. cikkének (3) bekezdése értelmében nem befolyásolja hátrányosan a terület épségét.

39 Ezt a következtetést nem cáfolhatják meg a Németországi Szövetségi Köztársaságnak a kockázatkezelésre és a 2011 és 2014 közötti évek tekintetében benyújtott megállapításokra vonatkozó érvei sem.

40 Az állandó ítélkezési gyakorlat ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy az élőhelyirányelv 6. cikkének (3) bekezdésének második mondata által előírt engedélyezési kritérium az elővigyázatosság elvét fejezi ki, és hatékony módon hozzájárul ahhoz, hogy elkerülhetők legyenek a kérdéses terv vagy projekt következtében fellépő, a védett természeti terület épségét veszélyeztető káros hatások. A szóban forgónál kevésbé szigorú engedélyezési kritérium nem lenne képes ilyen hatékonyan biztosítani az említett rendelkezés természeti területek védelmével kapcsolatos céljának a megvalósulását (2016. július 21-i Orleans és társai ítélet, C-387/15 és C-388/15, EU:C:2016:583, 53. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

41 Ami azokat az előrejelzéseket illeti, amelyeken a hatásvizsgálat alapul, meg kell állapítani, hogy a 2011 és 2014 közötti évekre vonatkozóan benyújtott megállapításokat a Németországi Szövetségi Köztársaság a 2008. szeptember 30-i engedély kiadását követően bocsátotta rendelkezésre.

42 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a projekt kivitelezését engedélyező határozat meghozatalának időpontjában kell, hogy tudományos szempontok alapján ne maradjon semmilyen észszerű kétség a tekintetben, hogy az nem jár az érintett természeti terület épségét veszélyeztető káros hatásokkal (2006. október 26-i Bizottság kontra Portugália ítélet, C-239/04, EU:C:2006:665, 24. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

43 A több szakaszban megvalósuló felügyeletet illetően meg kell állapítani, hogy az sem elég az élőhelyirányelv 6. cikkének (3) bekezdésében előírt kötelezettség tiszteletben tartásának a biztosításához.

44 Egyrészt ugyanis, amint a Bizottság arra a tárgyaláson rámutatott, anélkül, hogy e tekintetben az alperes tagállam annak ellentmondott volna, e felügyelet eredményei irrelevánsak is lehetnek abban az esetben, ha a mérésre olyan időszakokban kerül sor, amelyekben a moorburgi erőmű nem alkalmazza a folyamatos hűtés mechanizmusát. Másrészt e felügyelet kizárólag azon halak számlálására irányul, amelyek a hallétrán keresztül átjutnak a geesthachti duzzasztógáton. Következésképpen e felügyelet nem biztosíthatja, hogy a hallétra kiküszöböli a védett területek épségét hátrányosan befolyásoló hatásokat.

45 Ebből következően a Németországi Szövetségi Köztársaság azáltal, hogy engedélyezte a moorburgi erőműnek az Elbán való megépítésére vonatkozó projektet egy olyan hatásvizsgálat alapján, amely a Natura 2000 területek épségét hátrányosan befolyásoló hatások hiányát állapította meg, nem teljesítette az élőhelyirányelv 6. cikke (3) bekezdésének második mondatából eredő kötelezettségeit.

A második, az élőhelyirányelv 6. cikke (3) bekezdése második mondatának az egyéb projektek hatásaival együtt halmozottan érvényesülő hatások vizsgálatának az elmulasztása miatti megsértésére alapított jogalapról

A felek érvei

46 A Bizottság álláspontja szerint az élőhelyirányelv 6. cikke (3) bekezdése második mondatának egy másik megsértése is megvalósult, mivel Hamburg város a 2008. szeptember 30-i engedélyt oly módon adta ki, hogy a moorburgi erőműre vonatkozó hatásvizsgálat során nem vette figyelembe azokat az esetleges halmozott hatásokat, amelyek a geesthachti szivattyús erőműnek, valamint a geesthachti duzzasztógáton található folyóvízi erőműnek a meglétéhez kapcsolódnak, mely utóbbiakra vonatkozóan szintén kérelmezték a létesítési és üzemeltetési engedélyt.

47 A geesthachti szivattyús erőmű tekintetében a Bizottság rámutat, hogy ez az erőmű 1958 óta létezik, és az nem rendelkezik a halfajok védelmére vonatkozó különleges berendezésekkel. A Németországi Szövetségi Köztársaság csupán a 2014-es évben nyújtott be olyan szakértői véleményt, amely annak a bizonyítását célozta, hogy az említett szivattyús erőmű nem jelent veszélyt a vándorló halak érintett fajaira nézve.

48 A Bizottság álláspontja szerint irreleváns, hogy a geesthachti szivattyús erőművet az élőhelyirányelv átültetésére rendelkezésre álló határidő lejártát megelőzően kivitelezték, mivel ezen irányelv 6. cikke (3) bekezdésének rendelkezései nem korlátozódnak az említett irányelv átültetésére rendelkezésre álló határidő lejártát követően jóváhagyott vagy befejezett tervekre és projektekre.

49 Ami a geesthachti duzzasztógáton található folyóvízi erőművet illeti, melyre vonatkozóan 2008. május 22-én nyújtottak be létesítési és üzemeltetési engedély iránti kérelmet, a Bizottság úgy ítéli, hogy azt szintén figyelembe kellett volna venni a moorburgi erőmű halmozott hatásainak a vizsgálata keretében. A Bizottság nézete szerint bár e kérelmet a 2010-es év során visszavonták, a folyóvízi erőműnek a vándorló halak populációira gyakorolt hatásai a 2008. szeptember 30-i engedély kiadásának időpontjában előreláthatóak voltak.

50 A Németországi Szövetségi Köztársaság először is a geesthachti szivattyús erőmű tekintetében azzal érvel, hogy azt nem kellett figyelembe venni a hatásvizsgálat során, mivel az már létezett az élőhelyirányelv elfogadásának az időpontjában, és a Németországi Szövetségi Köztársaság e tekintetben a Bíróság 2016. január 14-i Grüne Liga Sachsen és társai ítéletére (C-399/14, EU:C:2016:10, 58. és 59. pont) hivatkozik.

51 E tagállam a geesthachti duzzasztógáton található folyóvízi erőmű vonatkozásában továbbá úgy véli, hogy azt nem kellett „egyéb projektként” figyelembe venni, mivel az a kezdetektől fogva nem vezethetett engedélyezéshez.

52 A Németországi Szövetségi Köztársaság ezzel kapcsolatban azzal érvel, hogy ilyen projektet a Vattenfall Europe AG (jelenleg: Vattenfall GmbH) beavatkozása nélkül nem lehetett engedélyezni. A német jog szerint a jövőbeni folyóvízi erőmű üzemeltetőjének szükségszerűen meg kellett szereznie az érintett vizek tulajdonosának – a jelen esetben a német szövetségi államnak – a hozzájárulását.

53 Márpedig a folyóvízi erőmű megépítésére vonatkozó, 2008. május 22-i kérelmet nem a Vattenfall Europe vagy annak valamely harmadik személynek minősülő kedvezményezettje nyújtotta be, hanem a Wirtschaftsbetriebe Geesthacht GmbH, amely a Vattenfall Europe – pal ellentétben nem rendelkezett semmilyen jogosultsággal azon földeknek és a geesthachti duzzasztógát azon létesítményeinek a használatára vonatkozóan, melyek szükségesek voltak a folyóvízi erőmű megépítéséhez.

54 Így Herzogtum Lauenburg (Németország) kerületének a terveket jóváhagyó hatósága a 2008. május 26-i levélben közölte, hogy az érdemi határozat beszerzéséhez fűződő érdek hiánya miatt nem indítja meg a tervek jóváhagyására vonatkozó eljárást addig, amíg a Vattenfall Europe nem adja meg a folyóvízi erőmű megépítésére vonatkozó hozzájárulását. A Vattenfall Europe 2008. június 20-án közölte, hogy nem ruház át a kérelmezőre olyan használati jogot, amely a Vattenfall Europe-ot illeti meg. A jóváhagyó hatóság végül ezt követően nem indította meg a folyóvízi erőmű jóváhagyására vonatkozó eljárást.

55 A Németországi Szövetségi Köztársaság hozzáfűzi, hogy az ezen erőmű létesítésére és üzemelésére vonatkozó engedély iránti kérelmet azért vonták vissza csupán a 2010-es évben, mert a jóváhagyó hatóság el kívánta kerülni az elutasító határozatot, és meg kellett győznie a kérelmezőt arról, hogy maga vonja vissza a kérelmét.

A Bíróság értékelése

56 A Bizottság a második kifogása keretében, amely két részre oszlik, azt rója fel a német hatóságoknak, hogy nem értékelték a moorburgi erőműnek a geesthachti szivattyús erőmű és a geesthachti duzzasztógáton található folyóvízi erőmű hatásaival együttesen fennálló halmozott hatásait a védett területeken az olyan halfajok megzavarását érintően, mint a folyami ingola, a tengeri ingola és a lazac.

57 Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében az élőhelyirányelv 6. cikkének (3) bekezdése értelmében elvégzendő, a terv vagy program által az érintett területre gyakorolt hatásokra vonatkozó megfelelő vizsgálat azt jelenti, hogy az adott területre vonatkozó legújabb tudományos ismeretekre figyelemmel meg kell határozni a terv vagy projekt minden olyan részletét, amely önmagában, illetve más tervvel vagy projekttel együtt hatással lehet az e területet érintő megőrzési célkitűzésekre (2016. január 14-i Grüne Liga Sachsen és társai ítélet, C-399/14, EU:C:2016:10, 49. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

58 Ami a második kifogás első részét illeti, amely a geesthachti szivattyús erőműre vonatkozik, a Bíróság rendelkezésére álló iratokból az tűnik ki, hogy ez az erőmű 1958 óta a geesthachti duzzasztógáthoz képest feljebbi folyószakaszon és annak közvetlen szomszédságában található.

59 Egyrészt, amint arra a jelen ítélet 42. pontja emlékeztetett, a projekt, valamint a területre esetlegesen jelentős hatást gyakorló egyéb projekt által okozott halmozott hatások értékelése keretében azt az időpontot kell figyelembe venni, amelyben a projekt végrehajtásának az engedélyezésére vonatkozó határozatot meghozták (lásd ebben az értelemben: 2006. október 26-i Bizottság kontra Portugália ítélet, C-239/04, EU:C:2006:665, 24. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

60 Egyrészt rá kell mutatni arra, hogy a 2016. január 14-i Grüne Liga Sachsen és társai ítélet (C-399/14, EU:C:2016:10) alapjául szolgáló ügytől eltérően a jelen ügyben nem az 1958 óta létező geesthachti szivattyús erőmű hatásainak az utólagos vizsgálatáról van szó, hanem annak egy másik projekt – a jelen ügyben a moorburgi erőmű – vonatkozásában végzett hatásvizsgálat keretében történő figyelembevételéről.

61 Márpedig az élőhelyirányelv 6. cikkének (3) bekezdése megköveteli a nemzeti hatóságoktól, hogy a halmozott hatások vizsgálata keretében vegyenek figyelembe minden olyan projektet, amely azon projekttel együtt, amelynek az engedélyezését kérelmezik, jelentős hatást gyakorolhat az ezen irányelv által követett célok tekintetében, akkor is, ha e projektek az említett irányelv átültetésének az időpontját megelőzik.

62 Az olyan projektek ugyanis, amelyek a geesthachti szivattyús erőműhöz hasonlóan a hatásvizsgálat tárgyát képező projekttel kombinálva olyan károsítást vagy megzavarást okozhatnak, amely hatást gyakorolhat a folyóban élő vándorló halakra, és következésképpen károsíthatja az érintett területet, az élőhelyirányelv által követett célokra tekintettel nem hagyható figyelmen kívül az ezen irányelv 6. cikkének (3) bekezdése alapján végzett hatásvizsgálat keretében.

63 A fenti megfontolásokból az következik, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaság, mivel nem értékelte megfelelő módon a moorburgi erőműhöz és a geesthachti szivattyús erőműhöz kapcsolódó halmozott hatásokat, nem teljesítette az élőhelyirányelv 6. cikkének (3) bekezdéséből származó kötelezettségeit.

64 Ami a második kifogás második részét illeti, a Bizottság azt rója fel a Németországi Szövetségi Köztársaságnak, hogy a halmozott hatásoknak a jelen ügy tárgyát képező vizsgálata keretében nem vette figyelembe a geesthachti duzzasztógáton található folyóvízi erőművet, mivel az ezen erőmű létesítésére és üzemeltetésére vonatkozó engedély iránti kérelem tekintetében a német jog szerint nem volt esély arra, hogy az sikerrel járjon. A szóban forgó duzzasztógátnál található földek és vizek használatának a joga a német szabályozás értelmében szükséges feltétel volt ahhoz, hogy a projektet jóváhagyják.

65 E tekintetben a Bíróság rendelkezésére álló iratokból az következik, hogy a geesthachti duzzasztógáton található folyóvízi erőmű megépítésének az engedélyezésére vonatkozó kérelmet egy olyan társaság terjesztette elő, amely nem volt jogosult e duzzasztógát vizének a használatára, és az ahhoz kapcsolódó földek és létesítmények használatára sem.

66 Ezen iratokból továbbá az is kitűnik, hogy a tervek jóváhagyására vonatkozó eljárás a vízjogi szabályozás értelmében nem kezdődhetett meg addig, amíg a geesthachti duzzasztógátnál található vizek és földek használatának a jogosultjaként a Vattenfall Europe, valamint a szövetségi vízügyi és hajózási hatóság nem adott nyilatkozatot arra vonatkozóan, hogy e projekt nem sért más jogokat. Márpedig a Vattenfall Europe ezt követően azt nyilatkozta, hogy nem adja meg a szükséges hozzájárulását ahhoz, hogy megépítsék a folyóvízi erőművet.

67 E körülmények között meg kell állapítani, hogy az élőhelyirányelv 6. cikkének (3) bekezdése értelmében nem létezett a geesthachti duzzasztógátnál található folyóvízi erőműre vonatkozó „más projekt”. Következésképpen a második kifogás második részét el kell utasítani.

A harmadik, az élőhelyirányelv 6. cikke (4) bekezdésének az annak feltételeire vonatkozó vizsgálat elmulasztása miatti megsértésére alapított kifogásról

A felek érvei

68 A Bizottság úgy véli, hogy Hamburg város, amikor a hatásvizsgálat hibái miatt tévesen kiadta az engedélyt, a 2008. szeptember 30-i engedélyre vonatkozó eljárás keretében nem tartozza tiszteletben az élőhelyirányelv 6. cikkének (4) bekezdésében előírt követelményeket.

69 E tekintetben úgy véli, hogy Hamburg városnak alternatív megoldást kellett volna keresnie a folyamatos hűtésre. Egy hibrid hűtőtoronynak a moorburgi erőműben való későbbi megépítése például alternatív megoldás lett volna a folyamatos hűtéshez képest, és kevesebb negatív hatással járt volna a szóban forgó Natura 2000 területek vonatkozásában. E torony megépítése gazdasági szempontból viselhető lett volna, és azt az érintett vállalkozás számára az engedély kiadásánál kötelezővé lehetett volna tenni.

70 A Németországi Szövetségi Köztársaság álláspontja szerint nem kell megvizsgálni azt a kérdést, hogy a projekt engedélyezésének az élőhelyirányelv 6. cikkének (4) bekezdésében előírt feltételei teljesültek-e, mivel Hamburg város abból az elvből indult ki, hogy a moorburgi erőmű nem veszélyeztette a feljebbi folyószakaszon elhelyezkedő Natura 2000 területek épségét.

A Bíróság értékelése

71 Az élőhelyirányelv 6. cikkének (4) bekezdése előírja, hogy abban az esetben, ha a 6. cikk (3) bekezdésének első mondata alapján elvégzett vizsgálat kedvezőtlen eredménye ellenére valamely nyomós közérdeken alapuló kényszerítő okra figyelemmel – alternatív megoldás hiányában – mégis végre kell hajtani valamely tervet vagy projektet, a tagállam minden szükséges kiegyenlítő intézkedést megtesz a Natura 2000 általános egységességének megóvása érdekében.

72 A jelen ügyben arra a körülményre tekintettel, hogy az illetékes hatóság azt állapította meg, hogy az élőhelyirányelv 6. cikkének (3) bekezdése értelmében nem áll fenn az érintett terület épségét hátrányosan befolyásoló hatás, nem kell megvizsgálni a Bizottság kötelezettségszegés megállapítása iránti keresetének a harmadik, az ezen irányelv 6. cikke (4) bekezdésének a megsértésére alapított kifogását.

73 Következésképpen meg kell állapítani, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaság, mivel a moorburgi erőmű megépítésének az engedélyezésekor nem végzett megfelelő és teljes hatásvizsgálatot, nem teljesítette az élőhelyirányelv 6. cikkének (3) bekezdéséből eredő kötelezettségeit.

A költségekről

74 A Bíróság eljárási szabályzata 138. cikkének (1) bekezdése alapján a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. E cikk (3) bekezdésének első mondata szerint azonban részleges pernyertesség esetén a Bíróság határozhat úgy, hogy mindegyik fél maga viseli saját költségeit. Mivel a Bizottság és a Németországi Szövetségi Köztársaság is részben pervesztes lett, maguk viselik a saját költségeiket.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

1) **A Németországi Szövetségi Köztársaság, mivel a Hamburg (Németország) közelében található Moorburgban létesített szénerőmű megépítésének az engedélyezésekor nem végzett megfelelő és teljes hatásvizsgálatot, nem teljesítette a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43/EGK tanácsi irányelv 6. cikkének (3) bekezdéséből eredő kötelezettségeit.**

2) **A Bíróság a keresetet ezt meghaladó részében elutasítja.**

3) **A felek maguk viselik saját költségeiket.**

Aláírások